

Кіровоградська

М.З.Н.

АРХІТЕКТУРНИЙ ОБРАЗ МІСТА КРОПИВНИЦЬКОГО КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.: ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНІ АСПЕКТИ

КРОПИВНИЦЬКИЙ. ІСТОРІЯ І СВІТАННАХ.

ЕЛИСАВЕТГРАД. ВУЛ. ДВОРЦОВА (ТЕАТРАЛЬНА) [<https://salo.li/ED0d22B>]

ЖДАНОВ ТАРАС,
УЧЕНЬ 10 КЛАСУ
КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ
«ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ
НАУКОВИЙ ЛІЦЕЙ-ІНТЕРНАТ
КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»

АКТУАЛЬНІСТЬ ДОСЛІДЖЕННЯ

**ЗУМОВЛЕНА НЕОБХІДНІСТЮ
ВИЯВЛЕННЯ СПЕЦИФІКИ
СТВОРЕННЯ АРХІТЕКТУРНОГО
ОБРАЗУ МІСТА
ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ ЙОГО
В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ
РЕСТАВРАЦІЇ
ДЛЯ ЗБАГАЧЕННЯ
МІСТОБУДІВНОГО ЛАНДШАФТУ
МІСТА**

КОЛИШНІЙ ЖИТЛОВИЙ БУДИНОК, ВУЛ. ЧМІЛЕНКА, 41
[<https://salo.li/0389E25>]

НОВИЗНА ТА ОСОБИСТИЙ ВНЕСОК АВТОРА

- СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ВІДОМОСТЕЙ ПРО АРХІТЕКТУРНУ ЗАБУДОВУ МІСТА В РІЗНІ ІСТОРИЧНІ ЧАСИ У ФОРМІ ТЕМАТИЧНИХ ТАБЛИЦЬ;
- ОФОРМЛЕННЯ ІЛЮСТРОВАНОВОГО ТЕМАТИЧНОГО СЛОВНИКА АРХІТЕКТУРНИХ ТЕРМІНІВ;
- СТВОРЕННЯ ВІДЕОРОЛИКА, ПРО КУЛЬТУРНЕ ЗНАЧЕННЯ ІСТОРИЧНИХ ЗОН МІСТА, ДЕКОРУ ФАСАДІВ ТА ЇХ ВПЛИВУ НА ЗБЕРЕЖЕННЯ ЦІЛІСНОГО АРХІТЕКТУРНОГО ОБРАЗУ КРОПИВНИЦЬКОГО.

ВІДЕОРОЛИК. АВТОР ТАРАС ЖДАНОВ
[https://youtu.be/QNM4E7t4Efo?si=LiDpIHfL73OhR4L_j]

АВТОР ТАРАС ЖДАНОВ
[https://drive.google.com/file/d/13ZEIGa5GB2GeZqBJqg45LSfeZW0Se9D9/view?usp=sharing_]

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ТА КУЛЬТУРНИХ ФАКТОРІВ НА АРХІТЕКТУРУ ЄЛИСАВЕТГРАДА КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТЬ

СПЕЦИФІЧНІ РИСИ ЗАБУДОВИ КРОПИВНИЦЬКОГО

АРХІТЕКТУРНІ СТИЛІ

- ОРГАНІЧНЕ ПОЄДНАННЯ ТА СПІВІСНУВАННЯ РІЗНИХ АРХІТЕКТУРНИХ СТИЛІВ.

МАСШТАБ БУДІВЕЛЬ

- ПЕРЕВАЖНО ОДНО- ТА ДВОПОВЕРХОВІ БУДИНКИ;
- ТРИПОВЕРХОВІ ТА САКРАЛЬНІ СПОРУДИ БУЛИ АРХІТЕКТУРНИМИ ДОМІНАНТАМИ.

МАТЕРІАЛИ

- ЦЕГЛА, КАМІНЬ;
- ГІПСОВІ ДЕКОРАТИВНІ ЕЛЕМЕНТИ;
- МЕТАЛЕВІ КОВАНІ КОНСТРУКЦІЇ;
- СКЛО; ЗАЛІЗОБЕТОН.

КОЛИШНІЙ БУДИНОК А. БАРСЬКОГО. ГОТЕЛЬ «ПІВНІЧНИЙ». КАЗНАЧЕЙСТВО (ФОТО ТАРАСА ЖДАНОВА)

КЛАСИЦИЗМ

ХАРАКТЕРИЗУЄТЬСЯ СИМЕТРІЄЮ,
ПРОПОРЦІЙНІСТЮ ТА ВИКОРИСТАННЯМ
ЕЛЕМЕНТІВ АНТИЧНОЇ АРХІТЕКТУРИ

БУДИНОК ОБЛ. СУДУ, ВУЛ. ВЕЛИКА ПЕРМСЬКА, 2
[<https://salo.li/bE1373c>]

МОДЕРН

ОСНОВНІ РИСИ: ПЛАВНІ ХВИЛЯСТІ ЛІНІЇ,
РОСЛИННІ ОРНАМЕНТИ, АСИМЕТРІЯ

КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ. ВУЛ. Я. ПАУЧЕНКА, 40
(ФОТО ТАРАСА ЖДАНОВА)

ОСНОВНІ АРХІТЕКТУРНІ СТИЛІ КРОПИВНИЦЬКОГО КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

ЕКЛЕКТИКА. ІСТОРИЗМ
ІСТОРИЗМ – ВИКОРИСТАННЯ
ЕЛЕМЕНТІВ ОДНОГО НЕОСТИЛЮ
ЕКЛЕКТИКА – ПОЄДНАННЯ
ЕЛЕМЕНТІВ КІЛЬКОХ НЕОСТИЛІВ

СИНАГОГА.
ВУЛ. В. ЧМІЛЕНКА, 90/40
(ФОТО ТАРАСА ЖДАНОВА)

БІБЛІОТЕКА
ІМ. Є. МАЛАНЮКА.
ВУЛ. В. ПАНЧЕНКА 6/15
(ФОТО ТАРАСА ЖДАНОВА)

ПЛАНУВАННЯ МІСЬКОГО ПРОСТОРУ

РЕГУЛЯРНА ЗАБУДОВА

МІСТО РОЗВИВАЛОСЯ ЗА
ПРИНЦИПАМИ РЕГУЛЯРНОГО
ПЛАНУВАННЯ ТОГО ЧАСУ:
ПРЯМІ ВУЛИЦІ ПЕРЕТИНАЛИСЯ
ПІД ПРЯМИМ КУТОМ, УТВОРЮЮЧИ
ЧІТКІ КВАРТАЛИ

ВИД НА МІСТО З ЛІТАКА, 1941 Р.

[<https://reibert.info/threads/kirovograd-v-gody-okkupacii.216310/page-16>]

ПЛАНУВАННЯ МІСЬКОГО ПРОСТОРУ

МІСТОБУДІВНІ ЗОНИ

ФОРМУВАЛИСЯ ПРОМИСЛОВІ, ОСВІТНІ, ТОРГОВІ, ЖИТЛОВІ ЗОНИ. ПЛОЩІ ТА БУЛЬВАРИ, ОТОЧЕНІ АДМІНІСТРАТИВНИМИ Й САКРАЛЬНИМИ СПОРУДАМИ, СКВЕРИ З ФОНТАНАМИ ТА СКУЛЬПТУРАМИ БУЛИ ОСЕРЕДКАМИ ГРОМАДСЬКОГО Й КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ.

РОЗВИТОК ІНФРАСТРУКТУРИ

З'ЯВЛЯЛИСЯ НОВІ ЕЛЕМЕНТИ МІСЬКОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ: ВОДОГІН, ОСВІТЛЕННЯ ВУЛИЦЬ, ЩО ВПЛИВАЛО НА ЗАГАЛЬНИЙ ВИГЛЯД МІСТА ТА ЯКІСТЬ ЖИТТЯ ЙОГО МЕШКАНЦІВ.

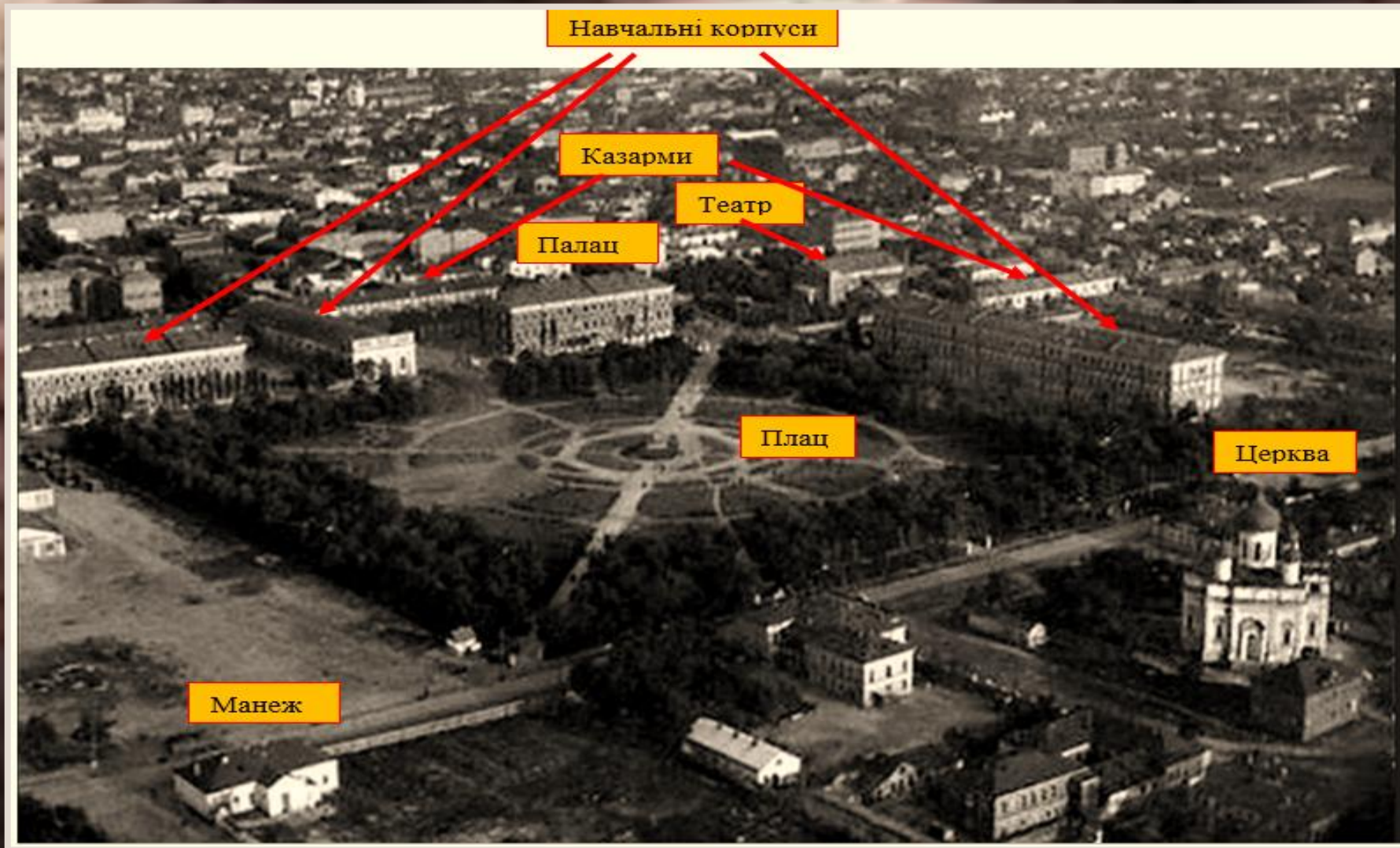

ВИД НА МІСТО З ПАРАШУТНОЇ ВЕЖІ, 1941 Р.
[<https://reibert.info/threads/kirovograd-v-gody-okkupacii.216310/page-16>]

АРХІТЕКТУРНІ АНСАМБЛІ ЄЛИСАВЕТГРАДА

АРХІТЕКТУРНИЙ АНСАМБЛЬ ВІЙСЬКОВОГО МІСТЕЧКА

ФОТОПАНОРАМА 1941 Р. [<https://reibert.info/threads/kirovograd-v-gody-okkupacii.216310/page-13>]

ВИД НА КОВАЛІВСЬКИЙ ПАРК З ПАРАШУТНОЇ ВЕЖІ

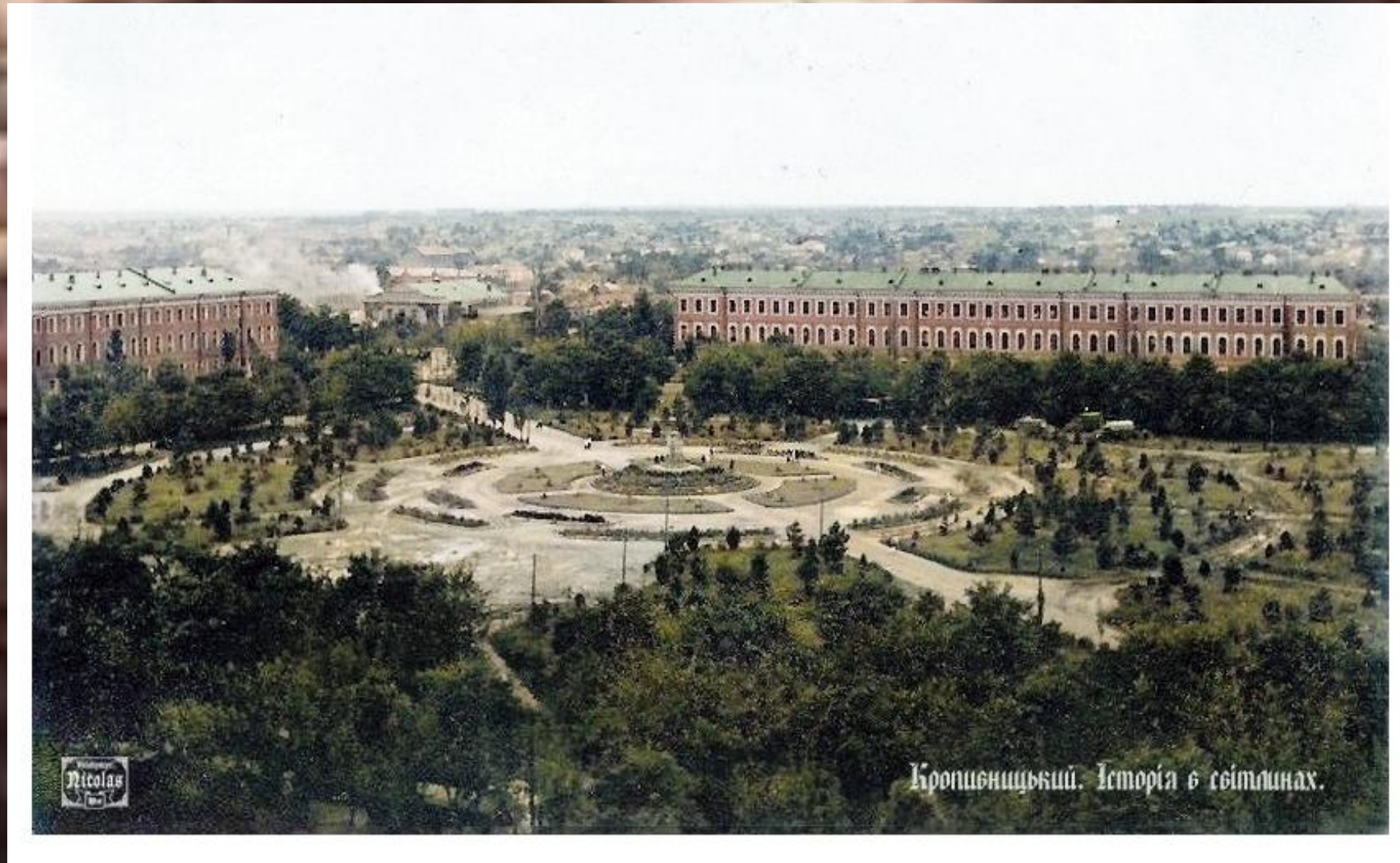
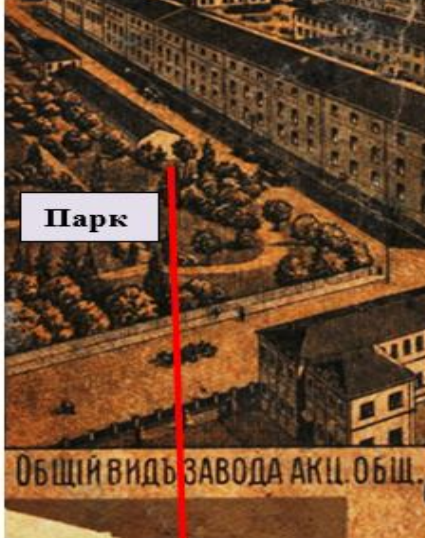

ФОТО 1941 Р. КОЛЬОРОВА ВЕРСІЯ СВІТЛИНИ З ПРИВАТНОЇ КОЛЕКЦІЇ [<https://salon.li/Dc86867>]

АРХІТЕКТУРНИЙ ПРОМИСЛОВИЙ АНСАМБЛЬ «МІСТО-САД» БРАТІВ РОБЕРТА І ТОМАСА ЕЛЬВОРТИ В МІСТІ ЄЛИСАВЕТГРАДІ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Заводська лікарня

Житловий палац братів Ельворті

Робітничий театр-цирк

ФОТОКОЛАЖ ТАРАСА ЖДАНОВА

ПРИБУТКОВІ БУДИНКИ Й ПРИВАТНІ ОСОБНЯКИ

КОЛИШНІ БУДИНКИ А. БАРСЬКОГО, ВУЛ. В. ПЕРСПЕКТИВНА 31/36 ТА ВУЛ. АРХІТЕКТОРА ПАУЧЕНКА, 40 (ФОТО ТАРАСА ЖДАНОВА)

КОЛИШНІ БУДИНКИ Г. ВОЛОХІНА, ВУЛ ТЕАТРАЛЬНА, 9, 11 (ФОТО ТАРАСА ЖДАНОВА)

ПРИВАТНІ ОСОБНЯКИ

КОЛИШНІЙ БУДИНОК МІСЬКОГО ГОЛОВИ ІВАНОВА,
ВУЛ. ГОГОЛЯ, 38 [<https://salو.li/90e04Db>]

БУДИНОК, ВУЛ. ГОГОЛЯ, 28
[<https://salو.li/0764ecc>]

КОЛИШНІЙ БУДИНОК Я. ПАУЧЕНКА,
ВУЛ. АРХІТЕКТОРА ПАУЧЕНКА, 89 [<https://salو.li/09bA9c1>]

КОЛИШНІЙ БУДИНОК М. ЛЕОНТОВИЧА,
ВУЛ. В. ЧОРНОВОЛА, 4 [<https://salو.li/D21245V>]

ГОЛОВНИЙ АРХІТЕКТОР ЄЛИСАВЕТГРАДА
АНДРІЙ ДОСТОЄВСЬКИЙ

ІНЖЕНЕР
ГЕОРГІЙ ТРАМБИЦЬКИЙ

АРХІТЕКТОРИ ЄЛИСАВЕТГРАДА ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПОЧ. ХХ СТОЛІТТЯ

ВІЛЬГЕЛЬМ ВЕРЛОН
ОЛЕКСАНДР ЛЮБЕЛЬСЬКИЙ
ПАВЛО БАРТАШЕВИЧ
ОЛЕКСАНДР КИШКІН
ПЕТРО ФЕДОРОВСЬКИЙ
МАТВІЙ МОРОЗОВ

АРХІТЕКТОР ЯКІВ ПАУЧЕНКО

ГОЛОВНИЙ АРХІТЕКТОР
ЄЛИСАВЕТГРАДА
ОЛЕКСАНДР ЛІШНЕВСЬКИЙ

ІНЖЕНЕР-ТЕХНІК
ГРИГОРІЙ ЗУСМАН

ЄПАРХІАЛЬНИЙ АРХІТЕКТОР
ЛЕВ ПРОКОПОВИЧ

АРХІТЕКТУРНИЙ ДЕКОР ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ОБРАЗУ МІСТА

- АРХІТЕКТУРНИЙ ДЕКОР ЄЛИСАВЕТГРАДА ВІДОБРАЖАВ ПОПУЛЯРНІ СТИЛІ ЕПОХИ: НЕОКЛАСИЦИЗМ, МОДЕРН, НЕОГОТИКУ.
- СИМВОЛІЧНІ ЕЛЕМЕНТИ ДЕКОРУ ВКАЗУВАЛИ НА ПРИЗНАЧЕННЯ БУДІВЛІ ТА СТАТУС ВЛАСНИКА.
- ДЕКОРАТИВНІ ЕЛЕМЕНТИ ВИКОНУВАЛИ ЕСТЕТИЧНУ Й ФУНКЦІОНАЛЬНУ РОЛІ: ПРИКРАШАЛИ ФАСАД І ПІДКРЕСЛЮВАЛИ КОНСТРУКТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ СПОРУДИ.
- ДЛЯ СТВОРЕННЯ ДЕКОРУ ВИКОРИСТОВУВАЛИСЯ РІЗНОМАНІТНІ МАТЕРІАЛИ: ЦЕГЛА, ШТУКАТУРКА, МЕТАЛ, ДЕРЕВО.

О. ЛІШНЕВСЬКИЙ. БУДИНОК С. БАРСЬКОГО, 1898 Р., (РАННІЙ МОДЕРН) ВУЛ. ВЕЛИКА ПЕРСПЕКТИВНА, 28
[<https://salo.li/7287765>]

Я. ПАУЧЕНКО. БУДИНОК ХАРЛАБА 1914 Р., (МОДЕРН, НЕОКЛАСИЦИЗМ) ВУЛ. ВЕЛИКА ПЕРСПЕКТИВНА, 28
[<https://salo.li/7287765>]

БУДИНОК І. М. МАРУЩАКА. 1890 РІК. ЕКЛЕКТИКА ВУЛ. ТЕАТРАЛЬНА 15/6 (РІГ В. ПАНЧЕНКА)
[<https://salo.li/7287765>]

БУДИНОК ЛІКАРЯ С. ВАЙСЕНБЕРГА. 1901 Р. ВУЛ. В. ЧМІЛЕНКА, 74/42 (РІГ В. ЧОРНОВОЛА) ІСТОРИЗМ [https://salo.li/7287765]

Специфіка архітектурного декору Елісаветградських пам'яток пізнього класицизму та ампіру (за класифікацією декору С. Понкало) Автор Т. Жданов

<p>Декоративно-пластичний вид декору: ордерна система: колони, пілястри.</p>	<p>Класична чоловіча гімназія – архітектурна пам'ятка останньої чверті XIX століття. Арх. невідомий (вул. Шевченка) http://surl.li/duibzv</p> <p>Пілястри з капітеллю тосканського ордеру по боках вікон другого поверху</p>	<p>Будинок колишнього окружного суду, Кропивницький, вул. Велика Пермська, 2/57 https://salo.li/675D0D7</p> <p>Колони з капітеллю коринфського ордеру біля вікон другого поверху</p>	<p>Будинок Екельна, споруда жіночої гімназії до 1904 року. Вул. Велика Перспективна, 39 https://salo.li/64287cd</p> <p>Колони з капітеллю тосканського ордеру</p>
<p>Доричний, іонічний та коринфський ордери підкреслювали спадковість класицизму та ідеалізацію античної культури. Доричний порядок створював враження сили й строгості, іонічний – витонченості й елегантності, а коринфський – пишності та декоративності. Ордерна система використовувалася не тільки для краси, але й для організації простору. Колони виконували роль опори, розділяли простір на зони, створювали імпазантний образ будівлі.</p>			
<p>Декоративно-пластичний вид декору: карнизи під дахом та між поверхами,</p>	<p>Юнкерське кавалерійське училище серед. XIX ст. Арх. Верлон, Шумилін. http://surl.li/etxfom</p> 	<p>Колішній готель «Версаль». Арх. невідомий https://salo.li/1dbE188</p> 	<p>Колішня поліклініка заводу Ельворті. Арх. невідомий, вул. Київська, 4 https://salo.li/d8dc1D0</p>
<p>Карнизи втілюють гармонію, симетрію та впорядкованість, притаманну класицизму, водночас підкреслюючи велич і значність цих будівель. Кожна споруда має головний (верхній), міжповерховий (поясний), підвіконний карнизи. Карнизи в класицизмі були не просто декоративними деталями, а символами упорядкованості та довершеності, що відображали ідеї гармонії та краси епохи.</p>			
<p>Декоративно-пластичний вид декору: рельєфи, гірлянди, скульптурний декор, ковани елементи</p>	<p>Театр збудовано 1867 року на кошти інженера-полковника Г. В. Трамбідського. https://salo.li/5b018f5</p> 	<p>Національний банк на вул. Велика Перспективна Арх. О. Лещинський https://ratelist.top/221736</p> 	<p>Класична чоловіча гімназія – ост. чверті XIX ст. Арх. невідомий (вул. Шевченка) http://surl.li/duibzv</p>
<p>Фасади споруд містять балкони з кованими огорожами. Театр прикрашено гірляндами та круглою скульптурою античних муз, колонами та пілястрами. Рельєфним руслом оздоблено фасади чоловічої гімназії та колишнього банку, балкони і парапет якого огорожені балюстрадою.</p>			
<p>Конструктивно-декоративний вид декору: трикутні фронтони</p>	<p>Будівля національного банку на вул. Велика Перспективна Арх. О. Лещинський https://ratelist.top/221736</p> <p>Трикутні фронтони на ризалітах https://salo.li/12Ca7d6</p>	<p>Будівля Громадського зібрання, вул. Дворцова, https://salo.li/9CA5B9f</p> <p>Трикутний фронтон на аттику</p>	<p>Колішнє духовне училище вулиці Вокзальній. https://salo.li/abb782E</p> <p>Трикутний фронтон над порталом</p>
<p>Трикутні фронтони в класицизмі отримали новий виток популярності як символ порядку, гармонії та величч. Бібліотеки, освітні заклади, адміністративні будівлі класицизму мали фронтони для підкреслення важливості своїх функцій. Житлові особняки вищого класу мали фронтони для акцентування центрального входу.</p>			
<p>Висновок: отже, в класицистичних спорудах Елісаветграда XIX – XX ст. мають місце конструктивно-декоративні та декоративно-пластичні види фасадного декору.</p>			

**Специфіка архітектурного декору Єлисаветградських пам'яток
доби історизму (за класифікацією декору С. Понкало) Автор Т. Жданов**

<p>Конструктивно-декоративний вид декору: карнизи, аттики, портали, вікна, балкони, еркери, огороження, кронштейни</p>	 Аттики, карнизи, цегляний декор навколо вікон і дверей. Дім купця Цаліж Канівського. Бульвар Пермська https://salo.li/59b0627	 Ремісничє училище. Арх. Лішневський. Ганок, аттик, карнизи, ризаліти https://salo.li/710A44F	 Еркер, аттик, бані, карнизи Готель «Північний» А. Барського, вул Велика Перспективна https://salo.li/8FAe19b	 Будинок арх. Я. Пауценка за власним проектом. Атик, шатро, карниз, шпиль, вікна-біфорії. https://salo.li/64DF597
<p>Декоративно-пластичний вид декору: ордерні системи, цегляна кладка, руст, ліпнина, та кругла скульптура</p>	 Будинок Марущака. Арх. О. Лішневський (?) Еркер, аттики, бані, балкони, карнизи. https://salo.li/8FAe19b	 Синагога. Арх. О. Лішневський. Ризаліти, карнизи, бані. https://salo.li/8FAe19b	 Лікарня Вайсенберга. Арх. Я. Паученко. Еркер, аттик, шатро, карнизи https://salo.li/13840b6	 Прибутковий будинок вул Гоголя 44. Атик, карниз, декор вікон, шпиль. https://salo.li/6Fb9169
<p>Художньо – декоративний вид декору: розписи, майоліка, мозаїка</p>	 Торговий дім Заславського. Арх. О. Лішневський Вул. Велика Перспективна, ордерні системи, цегляний стиль, руст. https://salo.li/Caa667a	 Цегляний декор лікарні Святої Анни, поч. ХХ ст. Арх. Я. Паученко https://salo.li/f4938B0	 Лікарня Вайсенберга. Арх. Я. Паученко. Ордерні системи, меандр, ліпнина, маскарони, цегляний декор https://salo.li/13840b6	 Лікарня І ольденберга. Арх. Я. Паученко Ордерні системи, ліпнина, маскарони, цегляний декор. https://salo.li/7A2BA21
<p>Висновок:</p>	<p>Архітектурні розписи використовувалися для прикрашання як інтер'єрів, так і екстер'єрів будівель і включали квіткові орнаменти, міфологічні сюжети та релігійні мотиви. Розписи збереглися у храмах, театрах і старовинних особняках міста.</p> <p>усі ці види декоративного оздоблення відображають вплив різних неостилів історизму, які були популярними в кінці ХІХ – початку ХХ ст. Сучасні реставраційні роботи спрямовані на збереження цієї унікальної спадщини та архітектурного образу Єлисаветграда.</p>			

**Специфіка архітектурного декору Єлисаветградських пам'яток
в стилі модерну (за класифікацією декору С. Понкало) (автор Тарас Жданов)**

Види декору	Ранній модерн (декоративний)	Зрілий модерн (раціональний)	Пізній модерн (неокласицизм)	Цегляний стиль
Конструктивно-декоративний вид декору: карнизи, аттики, портали, вікна, балкони, еркери, огороження, кронштейни	 Будинок А. Барського, вул. Архітектора Пауценка, 40. Арх. О. Лішневський https://salo.li/007f802 Житловий будинок на вулиці Гоголя 38. https://salo.li/5c7d917	 Будинок Г. Волокіна, вул. Театральна, 11. Арх. О. Лішневський (?) https://salo.li/d823007 Театр Ельворті, поч. ХХ ст. https://salo.li/8558aEb	 Будинок О. Волокіна, 1910р. (Кінотеатр «Казка»), вул. Театральна, 10. https://salo.li/d823007 Декор фасаду кінотеатру «Казка», вул. Театральна, 10. https://salo.li/d823007	 Будинок Озарянского, 1909р. (Готель «Рига»), вул. Преображенська, 17. Технік-інженер Г. Зусян. https://salo.li/98AeB0e Будинок Бороди, вул. Шевченка, 68. https://salo.li/9D867F4
Конструктивно-декоративний вид декору є невідомою складовою архітектурного образу будівель в стилі модерну у всіх його проявах.				
Декоративно-пластичний вид декору: ордерні системи, цегляна кладка, руст, ліпнина, та кругла скульптура	 Колісний приватний особняк, (1900р.) вул. Садовського, 14 https://salo.li/5C10a8c	 Дві статуї при вході в ресторан «Модерн»(зруїн.) https://salo.li/66C2176	 Статуї Афіни та Гермеса будинку Д. І. Купченка поч. ХХ ст., вул. Велика Перспективна. Фото І. Демчука	 Пасаж І. Шполянського, вул. Велика Перспективна 60, Арх. невідомий, https://salo.li/246e398
	 Будинок С. Барського. Арх. О. Лішневський.	 вул. Театральна, 21	 Будинок Хордаба. Арх. Я. Паученко	 Будинок Соловйова, поч. ХХ ст. (торговий центр) вул. Велика Перспективна 60, Арх. невідомий
Декоративно-пластичний вид оздоблення фасадів яскраво відображений у всіх періодах існування модерну в Єлисаветграді.				
Художньо-декоративний вид декору: розписи, майоліка, мозаїка, ковані деталі, вітражі	 Розписи в інтер'єрі будинку А. Барського https://salo.li/56B9C49	 Ковані парпети. вул. Театральна, 21. Фото І. Демчука	 Художнє кування на приватному будинку братів Ельворті, https://salo.li/8A4fCC3	 Декор порталів Лікарні Гольденберга. Фотокопак І. Демчука
Художньо-декоративний вид декору в будівлях Єлисаветграда в стилі модерну представлений у виробок з художнього металу, різьбленні по дереву, кераміці та художніх розписах інтер'єрів.				
ВИСНОВОК: отже, усі види фасадного декору мають місце в спорудах Єлисаветграда кінця ХІХ – початку ХХ ст. в стилі модерну				

КОВАЛЬСЬКЕ ОЗДОБЛЕННЯ ФАСАДІВ

КОВАНІ ВОРОТА, ГАНКИ ТА ОГОРОЖІ
БУЛИ НЕВІД'ЄМНОЮ ЧАСТИНОЮ АРХІТЕКТУРНОГО
АНСАМБЛЮ, ПОЄДНУВАЛИ ФУНКЦІОНАЛЬНІСТЬ ТА
ХУДОЖНЮ МАЙСТЕРНІСТЬ

СНІГОВІ ПАРАПЕТИ
БУЛИ ЗАХИСТОМ ПОКРІВЛІ І ВОДНОЧАС
АРХІТЕКТУРНИМ ДЕКОРОМ Й ЗРАЗКАМИ
КОВАЛЬСЬКОГО МИСТЕЦТВА

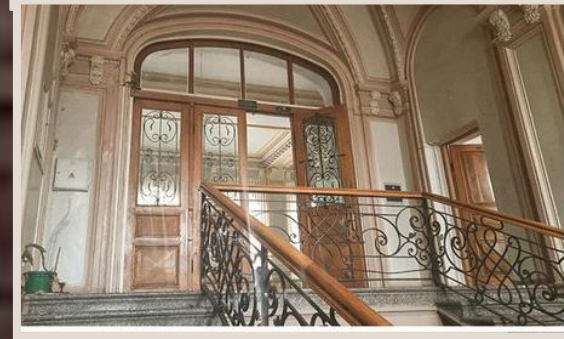
КОВАНІ ПАРАПЕТИ. ВУЛ. ТЕАТРАЛЬНА, 21
(ФОТО І. ДЕМЧУКА)

АЖУРНІ ВІКОННІ
ДВЕРНІ ТА БАЛКОННІ РЕШІТКИ
ДОДАВАЛИ ЛЕГКОСТІ ТА ЕЛЕГАНТНОСТІ ФАСАДАМ
БУДИНКІВ, БУЛИ УНІКАЛЬНИМИ ВИТВОРАМИ МИСТЕЦТВА

КОВАНІ РЕШІТКИ НА ВІКНАХ І
ПОРТАЛІ БУДИНКУ
А. БАРСЬКОГО
[<https://salو.li/5ca33C7>]

ДВЕРНІ РУЧКИ, ПІДСВІЧНИКИ,
ЛІХТАРІ ТА СХОДОВІ ПОРУЧНІ
ТЕЖ БУЛИ ПРЕДМЕТАМИ КОВАЛЬСЬКОГО
МИСТЕЦТВА, ПІДКРЕСЛЮЮЧИ СТАТУС БУДІВЛІ

[<https://salو.li/A29401D>]

КОВАНІ ФЛЮГЕРИ НА ДАХАХ
НЕ ЛИШЕ ВКАЗУВАЛИ НАПРЯМОК ВІТРУ, АЛЕ Й
ПРИКРАШАЛИ СВОЇМ ВИТОНЧЕНИМ ДЕКОРОМ
СИЛУЕТ МІСТА

КОВАНІ РЕШІТКИ НА БАЛКОНАХ ПАСАЖУ
ШПОЛЯНСЬКОГО
А. БАРСЬКОГО [<https://salو.li/5ca33C7>]

ФОТО І. ДЕМЧУКА
[<https://www.osmerkinmuseum.kr.ua/ex/osm2968.html>]

КОЛЬОРОВА ПАЛІТРА МІСТА

КОЛИШНІЙ БУДИНОК ЛІКАРЯ МЕЙТУСА. АРХ. Я. ПАУЧЕНКО

КОЛИШНІЙ БУДИНОК ЛІКАРЯ ВАЙСЕНБЕРГА.
АРХ. Я. ПАУЧЕНКО

ФОТО З САЙТУ [<https://dozor.kr.ua/post/-16308.html>]

ПРИРОДНІ МАТЕРІАЛИ

ВИКОРИСТАННЯ НАТУРАЛЬНОГО КАМЕНЮ ТА ЦЕГЛИ В ОЗДОБЛЕННІ ДОДАЄ ТЕПЛОТИ ТА АВТЕНТИЧНОСТІ АРХІТЕКТУРНОМУ ОБРАЗУ ЄЛИСАВЕТГРАДА.

КОЛЬОРОВА ПАЛІТРА МІСТА

ПАСТЕЛЬНІ ТОНИ

ПЕРЕВАЖАННЯ М'ЯКИХ, СВІТЛИХ КОЛЬОРІВ ІСТОРИЧНИХ БУДІВЕЛЬ СТВОРЮЄ ГАРМОНІЙНИЙ ТА ЕЛЕГАНТНИЙ ОБРАЗ МІСТА

ПЛОЩА ГЕРОЇВ МАЙДАНУ [<https://kroptravel.gov.ua/node/9>]

КОЛЬОРОВА ПАЛІТРА МІСТА

КОНТРАСТНІ АКЦЕНТИ
ЯСКРАВІ ДЕТАЛІ, ТАКІ ЯК ПОЗОЛОЧЕНІ Й
КОЛЬОРОВІ КУПОЛИ ТА ШАТРА СПОРУД,
БІЛОСНІЖНИЙ ЛІПНИЙ ДЕКОР НА
ПОФАРБОВАНИХ ФАСАДАХ СЛУГУЮТЬ
ВІЗУАЛЬНИМИ АКЦЕНТАМИ НА ФОНІ СПОКІЙНОЇ
КОЛЬОРОВОЇ ГАМИ.

СПАСО-ПРЕОБРАЖЕНСЬКИЙ СОБОР
[<https://travels.in.ua/uk-/object/742/spaso-preobrazhensky-sobor>]

МУЗЕЙ О. ОСЬМЬОРКІНА ВУЛ. АРХ. ПАУЧЕНКА, 89
[<https://salo.li/09bA9c1>]

БУДІВЛЯ СБУ, ВУЛ. ТЕАТРАЛЬНА, 9
(ФОТО ТАРАСА ЖДАНОВА)

КОМПЛЕКС БУДІВЕЛЬ КОЛИШНЬОГО
ЮНКЕРСЬКОГО КАВАЛЕРІЙСЬКОГО
УЧИЛИЩА [<https://salo.li/1Ee9310>]

ТЕАТР, ВУЛИЦЯ ТЕАТРАЛЬНА, 4 [<https://salو.li/64A24e6>]

БУДІВЛЯ СБУ, ВУЛИЦЯ ТЕАТРАЛЬНА, 9
[<https://library.kr.ua/turmagnit/monumet/>]

КОЛЬОРОВА ПАЛІТРА МІСТА

СЕЗОННІ ЗМІНИ

ЗЕЛЕНЬ ПАРКІВ ТА СКВЕРІВ, А ТАКОЖ СЕЗОННІ
ЗМІНИ КОЛЬОРІВ ПРИРОДИ СТВОРЮЮТЬ
ДИНАМІЧНИЙ ФОН ДЛЯ АРХІТЕКТУРНИХ
АНСАМБЛІВ МІСТА

МУЗИЧНА ШКОЛА ІМ. Г. НЕЙГАУЗА. СИНАГОГА
[<https://salو.li/1Fa5Ef2>]

ЗБЕРЕЖЕННЯ АРХІТЕКТУРНОЇ СПАДЩИНИ

- ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ
- РЕСТАВРАЦІЯ
- АДАПТАЦІЯ
- ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ

ЗИМОВИЙ ТЕАТР (НИНІ - АКАДЕМІЧНИЙ МУЗИЧНО-ДРАМАТИЧНИЙ ТЕАТР ІМ. М. Л. КРОПИВНИЦЬКОГО), ЗБУДОВАНИЙ У 1867 РОЦІ, Є ЯСКРАВИМ ПРИКЛАДОМ КЛАСИЦИЗМУ ТА СИМВОЛОМ КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ МІСТА. ФОТО PAVEL MAZUR [https://www.facebook.com/photo/?fbid=3963810740343400&set=pb.100064863931261.-2207520000]

ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕНЬ

- ПОДАЛЬШЕ ВИВЧЕННЯ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ АРХІТЕКТУРНОЇ СПАДЩИНИ КРОПИВНИЦЬКОГО.
- МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЛЯ ПОВНОГО РОЗУМІННЯ АРХІТЕКТУРНОГО ФЕНОМЕНУ МІСТА.
- ДОСЛІДЖЕННЯ АРХІТЕКТУРНОГО ОБРАЗУ КРОПИВНИЦЬКОГО КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ. ВІДКРИВАТИМЕ НОВІ ГОРИЗОНТИ ДЛЯ РОЗУМІННЯ КУЛЬТУРНОЇ ТА ІСТОРИЧНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ.
- ПОДАЛЬШІ СТУДІЇ МОЖУТЬ ЗОСЕРЕДИТИСЯ НА ВПЛИВІ ЦЬОЇ АРХІТЕКТУРИ НА СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК МІСТА ТА ЇЇ РОЛІ У ФОРМУВАННІ ЛОКАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ.

КОЛИШНІЙ ЖИТЛОВИЙ БУДИНОК (НИНІ МУЗЕЙ) БРАТІВ ЕЛЬВОРТІ
ФОТО І. ДЕМЧУКА [<https://www.osmerkinmuseum.kr.ua/ex/osm3921.html>]

ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНІ АСПЕКТИ АРХІТЕКТУРНОГО ОБРАЗУ КРОПИВНИЦЬКОГО

- ЗОНУВАННЯ ЯК ФОРМА ЕСТЕТИЧНОГО УПОРЯДКУВАННЯ ПРОСТОРОВО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ МІСТА.
- КОМПОЗИЦІЙНЕ ВИРІШЕННЯ АРХІТЕКТУРНОГО МІСТОБУДІВНОГО АНСАМБЛЮ.
- ВИДИ ФАСАДНОГО ДЕКОРУ ТА ЇХ РОЛЬ.
- ГАРМОНІЙНЕ ПОЄДНАННЯ РІЗНОСТИЛЬОВОЇ АРХІТЕКТУРИ В ЄДИНИЙ АРХІТЕКТУРНИЙ АНСАМБЛЬ НА ТЛІ ТРАДИЦІЙ ПОЛІЕТНІЧНОГО СКЛАДУ НАСЕЛЕННЯ
- ЗВ'ЯЗОК АРХІТЕКТУРИ З НАВКОЛИШНІМ СЕРЕДОВИЩЕМ.
- ЕСТЕТИЧНА ЦІННІСТЬ АРХІТЕКТУРНОЇ СПАДЩИНИ КРОПИВНИЦЬКОГО В КОНТЕКСТІ ЗАГАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКИХ ТА УКРАЇНСЬКИХ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНИХ ТЕНДЕНЦІЙ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ.

ЄЛИСАВЕТГРАД. ВУЛ. ВЕЛИКА ПЕРСПЕКТИВНА

[<https://www.facebook.com/photo/?fbid=8543451409097990&set=gm.4054147901482225>]

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ВИСНОВКИ

1. **ДОВЕДЕНО, ЩО НА ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРНОГО ОБРАЗУ КРОПИВНИЦЬКОГО ВПЛИНУЛИ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ, ЕКОНОМІЧНІ ТА КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ПРИЧИНИ, ЯКІ РЕПРЕЗЕНТУЮТЬ СКЛАДНІСТЬ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ СВІДОМОСТІ ЕПОХИ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ.**
2. **ВИЗНАЧЕНО, ЩО АРХІТЕКТУРНИЙ ОБРАЗ ЄЛИСАВЕТГРАДА ЗАБЕЗПЕЧИВ КУЛЬТУРНУ ІДЕНТИЧНІСТЬ СУЧАСНОГО КРОПИВНИЦЬКОГО, СФОРМУВАВШИ УНІКАЛЬНИЙ АРХІТЕКТУРНИЙ АНСАМБЛЬ.**
3. **ОБҐРУНТОВАНО ЕСТЕТИЧНУ ЦІННІСТЬ АРХІТЕКТУРНОЇ СПАДЩИНИ МІСТА В КОНТЕКСТІ ЗАГАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКИХ ТА УКРАЇНСЬКИХ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНИХ ТЕНДЕНЦІЙ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ.**

ОТЖЕ, АРХІТЕКТУРНИЙ ОБРАЗ КРОПИВНИЦЬКОГО Є ПРИКЛАДОМ УСПІШНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ЗАГАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКИХ ХУДОЖНІХ СТИЛІВ У ЛОКАЛЬНИЙ КОНТЕКСТ, ЩО ДОНИНІ МАЄ КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. ВЕЧЕРСЬКИЙ В. ОБРАЗ АРХІТЕКТУРНИЙ. ВЕЛИКА УКРАЇНСЬКА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ.
URL:[HTTPS://VUE.GOV.UA/OБPАЗ АРХІТЕКТУРНИЙ](https://vue.gov.ua/образ-архитектурний)
(ДАТА ЗВЕРНЕННЯ: 9.11.2024).
2. КИРИЧЕНКО О. ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ МІСЬКОГО ПРОСТОРУ ЄЛИСАВЕТГРАДА НА РУБЕЖІ ХІХ – ХХ СТОЛІТЬ. НАУКА І ЖИТТЯ: УКРАЇНСЬКІ ТЕНДЕНЦІЇ, ІНТЕГРАЦІЯ У СВІТОВУ НАУКОВУ ДУМКУ. МАТ-ЛИ ЧЕТВЕРТОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ, 26–28 ТРАВНЯ 2008 РОКУ. КИЇВ, 2008. ЧАСТ. 2. С. 4-7. 21.
3. ПЕНЯЗЬ Т. ВИЗНАЧЕННЯ СТИЛЬОВИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ІСТОРИЧНОЇ ЗАБУДОВИ М. КРОПИВНИЦЬКОГО НА ПРИКЛАДІ ВУЛ. ТЕАТРАЛЬНОЇ.
URL:[HTTPS://LIBRARY.KNUBA.EDU.UA/BOOKS/ZVIBRNIKI/29/2024/SD2408.PDF](https://library.knuba.edu.ua/books/zvibrniki/29/2024/sd2408.pdf) (ДАТА ЗВЕРНЕННЯ: 28.11.2024)
4. ПОНКАЛО С. ДЕКОР В АРХІТЕКТУРІ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.: ТЛУМАЧНИЙ АСПЕКТ, КЛАСИФІКАЦІЯ. URL: [HTTP://SURL.LI/ENEXVG](http://surl.li/enexvg)
(ДАТА ЗВЕРНЕННЯ: 12.11.2024)

ВИКОРИСТАНІ ФОТОМАТЕРІАЛИ З ВІДКРИТИХ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ, СОЦМЕРЕЖ, І. ДЕМЧУКА ТА ВЛАСНІ ФОТО Т. ЖДАНОВА

ТЕАТР-ЦИРК ЕЛЬВОРТІ. ФОТО І. ДЕМЧУКА
[<https://www.osmerkinmuseum.kr.ua/ex/osm1578.html>]

Кіровоградська

М.З.Н.

АРХІТЕКТУРНИЙ ОБРАЗ МІСТА КРОПИВНИЦЬКОГО КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.: ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНІ АСПЕКТИ

КРОПИВНИЦЬКИЙ. ІСТОРІЯ І СВІТАННАХ.

ЕЛИСАВЕТГРАД. ВУЛ. ДВОРЦОВА (ТЕАТРАЛЬНА) [<https://salo.li/ED0d22B>]

ЖДАНОВ ТАРАС,
УЧЕНЬ 10 КЛАСУ
КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ
«ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ
НАУКОВИЙ ЛІЦЕЙ-ІНТЕРНАТ
КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»